

Jesus – vår borgensman

En betydande del av svensk lag och rätt har sitt ursprung i Guds bud och lagar i Bibeln. Allt är visserligen inte oförändrat i svensk rätt sedan den tid då Bibeln var yttersta auktoritet och rättesnöre för svenskt familjeliv, näringsliv och samhällsliv i övrigt; en del påtagliga modifieringar har skett, medan annat står kvar väsentligen oförändrat. Det är tydligt för en jurist att ett beroendeförhållande finns mellan biblisk rätt och svensk lag. Intressant nog kan svensk rätt också belysa Bibelns evangelium om Jesus Kristus. I den här artikeln om Jesus som vår borgensman låter vi juristen Stefan Mattsson göra just det.

INLEDNING

Sanningar i den kristna tron kan ibland åskådliggöras genom företeelser i samhället och i en del fall har lärosatser också sin motsvarighet inom juridikens värld. Ett exempel på det är Jesu betalning av människornas syndaskuld inför Gud, Fadern. I den här artikeln ska jag efter bästa förmåga utifrån vad som gäller i svensk rätt för ett skuldförhållande med borgensåtagande försöka belysa människans syndaskuld till Gud och Jesus som den som har betalt skulden. Förhoppningsvis kan detta vara intressant och till uppbyggelse. Det kan tilläggas att jag är jurist och inte teolog.

Artikeln avslutas med två avsnitt som tar upp hur detta med Jesus som borgensman

förekommer i Augsburgska bekännelsens apologi och i sånger och psalmer.

BORGENÄR, GÄLDENÄR OCH BORGENSMAN

Först ska göras klart vilka parterna är i ett vanligt skuldförhållande. Vi kan tänka oss situationen att en person lånar pengar av en bank.¹ Banken är *borgenär* dvs. den som har en fordran. Sin fordran har borgenären mot *gäldenären*, vilken är den som tagit lånet och ska betala (gälda) skulden till borgenären. Fordrans existens brukar uttryckas skriftligt i ett skuldebrev där gäldenären med sin namnteckning erkänner sin skuld med ett visst belopp till borgenären. Ett annat ord för skuldebrev är revers.

Banken är givetvis angelägen om att pengarna ska kunna återfås när lånet förfaller till betalning. Därför vill banken ha en säkerhet för lånets återbetalning ifall gäldenären av någon anledning inte skulle förmå att betala allt själv. Det finns olika sorters säkerhet som banken kan kräva t.ex. pantsättning av gäldenärens fastighet, men vi ska här hålla oss till det som kallas för personell säkerhet. Det innebär att en annan person, vanligtvis en nära vän eller släkting till gäldenären, förbinder sig gentemot banken

att betala skulden i den mån gäldenären inte klarar av det. Detta hjälpsamma åtagande kallas för ett borgensåtagande, en borgensförbindelse eller att gå i borgen. Personen som lovar skjuta till det som gäldenären inte kan betala kallas *borgensman*. Benämningen borgesman förekommer också.

Observera att borgensförbindelsen är ett avtal mellan borgenären och borgensmannen. I regel föregås det emellertid av ett s.k. föravtal i vilket gäldenären och borgensmannen kommer överens om att borgensmannen ska ingå borgensförbindelsen. Det är viktigt att ha klart för sig det beskrivna partsförhållandet, som också framgår av skissen.

SVENSK RÄTT OM BORGEN

De bestämmelser i svensk rätt som behandlar borgen är 10 kap. 8–12 §§ handelsbalken. De är faktiskt några av de få paragrafer (dock inte 11 §) vilka är oförändrade alltsedan Sveriges rikes lag tillkom år 1734. I 10 kap. 8 § handelsbalken sägs: ”Går någon i löfte för annan mans gäld; betale han det gäldenär själv ej gälda gitter.” På grund av den sparsamma och ålderdomliga lagstiftningen har rättspraxis, dvs. främst domar från Högsta domstolen, i många stycken fått fastställa gällande rätt på borgensområdet.

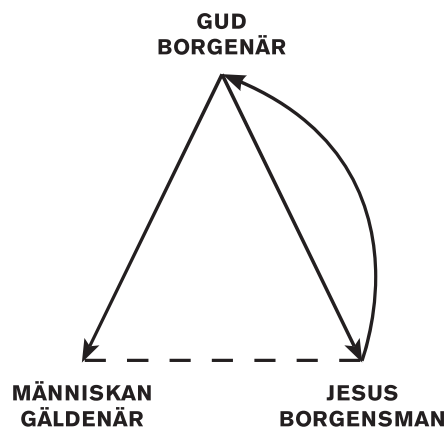
LÖFTESMAN

I stället för ordet borgensman används i handelsbalken synonymen *löftesman*. Någon ger alltså löfte att betala om det behövs och garanterar således betalning. Löftesman är emellertid en ålderdomlig benämning. Ordet finns t.ex. inte med i moderna upplagor av Svenska Akademiens ordlista.

Ordet löftesman förekommer också i kristen psalm- och sångtext och har då av allt att

döma samma betydelse som borgensman. Sista avsnittet i denna artikel återger verser i psalmer och sånger i *Svenska Psalmboken* och i sångboken *Lova Herren* där Jesus benämns löftesman.

I sammanhanget kan också nämnas att i Hebr. 7:22 används i 1917 års bibelöversättning också detta ord: ” – i så måtto är också det förbund bättre, som har Jesus till löftesman”.²

Parter och partsrelationer i ett skuldförhållande med borgensman och en icke betalningsduglig gäldenär.

GUDS FORDRAN OCH VÅR SKULD

På det andliga området kan man säga att Gud har en fordran på oss människor. Han fordrar i sin nitälskan av oss att vi helt och hållet ska lyda honom och hans heliga lag som är sammanfattad i de tio buden. Gud har full rätt att kräva av oss människor att vi lever som han vill. Han har ju skänkt oss livet och uppehåller det i varje stund. Då är det vår plikt, och framför allt förmån, att leva vårt liv efter Guds, vår skapares, vilja. Vi skulle alltså kunna likna Gud vid en borgenär eftersom han har en fordran på oss människor, vilket på skissen illustreras av pilen från borgenären till gäldenären. Var och en av oss människor blir följaktligen gäldenär i förhållande till Gud. Vi ska pres-

*På liknande sätt jämsätter Gud
Jesu betalning med den betalning vi
människor skulle erlägga till Gud.*

tera vad Gud fordrar av oss, men det förmår vi inte. Det kan utläsas ur skissen genom avsaknaden av pil från gäldenären till borgenären. Vi står således med en skuld inför Gud, en syndaskuld. "Alla har syndat och saknar härligheten från Gud" (Rom. 3:23).

MÄNNISKANS OFÖRMÅGA

I ett penningsskuld-förhållande där gäldenären har en större skuld än han klarar av, kan han ofta betala en del av skulden själv. Återstoden får borgensmannen gå in och betala. Det är en rätt och riktig föresats som gäldenär att vilja göra rätt för sig själv så långt det går. Även i vårt förhållande till Gud är det så. Men vad är i denna sak den avgörande skillnaden mellan ett penningsskuld-förhållande och vårt förhållande gentemot Gud? Jo, vi människor förmår inte att betala något till Gud utan synden är med i allt vi gör. Vi kan alltså inte lyda Guds bud som han kräver av oss. Den enskilda människan måste komma till insikt om att hon är ut-

fattig inför Gud. En människa kan själv inte komma underfund med denna sanning. Men genom att hon hör och läser Guds ord kan den Helige Ande upplysa människan genom lagen och visa henne detta.

BORGENSEMMANNEN JESUS

Åtskilliga personer med stora skulder har oro, ångest, sömnproblem osv. för att de saknar pengar att bli kvitt skulden till banken. De har ingen som gått in i borgen för deras lån utan de har kanske pantsatt sin fastighet i stället, som då genom kronofogden kan komma att säljas på exekutiv auktion. Beträffande vår syndaskuld finns det väl på ett sätt anledning att allvarligt oroas och bedrövas över den. Men, och det är ett "fantastiskt men", vi har en borgensman, Jesus Kristus. Han har levt helt i lydnad för Guds heliga lag och betalt vår syndaskuld. Han har friköpt oss och återlöst oss och gett oss frimodighet trots vår synd. Det nu nämnda illustreras i skissen med den böjda betal-

ningspilen från borgensmannen till borgenären. Gud krävde ut den fordran som han hade på oss människor av sin Son i stället (den motriktade pilen).

När en borgenär vill ha en skuld återbetalad spelar det ingen roll för honom om betalningen kommer från gäldenären eller från borgensmannen. Borgenären är nöjd bara han får sina pengar. På liknande sätt jämställer Gud Jesu betalning med den betalning vi människor skulle erlägga till honom. Gud ser oss lika rena och syndfria som Jesus själv. Vi får tillräkna oss Jesu rättfärdighet såsom vår egen. Betalningen erlade Jesus inte med pengar och ”inte med guld eller silver utan med sitt heliga och dyra blod och med sitt oskyldiga lidande och död” som Luther säger i *Lilla katekesen* i förklaringen till den andra trosartikeln. Genom att den Helige Ande upplyser människan med evangelium får hon se Jesus, borgensmannen, som har uppfyllt Guds lag såsom vi borde. Han har genom sin död på korset betalt skulden i vårt ställe och även tagit straffet på sig som vi för våra synders skull har förtjänat. Guds fordran på oss har Jesus fullgjort i vårt ställe.

När en borgenär fått betalt för hela den skuld som skuldebrevet gäller, var det åtminstone förr i tiden vanligt att man helt enkelt rev sönder skuldebrevet. Skuldebrevet är ett bevis för skulden. Att det förstördes när betalningen var fullgjord berodde på att gäldenären skulle vara säker på att borgenären inte skulle kunna komma tillbaka med det och kräva ny betalning. Jag antar att det anspelas på något liknande i Kolosserbrevet 2:13–14 när det sägs om Jesus: ”Han har förlåtit oss alla överträdelser och utplånat skuldebrevet som vittnade mot oss

med sina krav. Det tog han bort genom att spika fast det på korset.”

TILLGODORÄKNANDE HOS BORGENÄREN

När en borgensman går in och erlägger pengar i gäldenärens ställe blir gäldenären fri från sin skuld gentemot borgenären. Borgenären har inte kvar någon fordran längre. Här är en väsentlig skillnad jämfört med vår syndaskuld. Jesus har visserligen betalt alla människors synder, men för att den enskilda människan ska kunna tillgodoräkna sig det inför Gud är det nödvändigt att hon tror på Jesus och tar emot förlåtelsen. Den streckade linjen på skissen mellan gäldenären och borgensmannen vill visa på detta. Det måste upprättas och vidmakthållas en förbindelse genom tron här, vilket sker med den Helige Andes hjälp genom nådemedlen, dvs. Guds ord, dopet och nattvarden.

BORGENSEMMANNEN GODKÄNNES

När en gäldenär vill låna pengar och en borgensman förklarar sig villig att vid utebliven betalning betala skulden, behöver inte det betyda att den presumptive borgenären beviljar det önskade lånet. Borgenären måste godkänna den föreslagne borgensmannen och borgenären accepterar inte vilken person som helst. Det måste vara en borgensman som är kapabel att betala skulden. Jag antar att motsvarande godkännande av Gud vad gäller Jesus kan sägas framgå av rösten från himmelen som sade: ”Han är min älskade Son. I honom har jag min glädje” (Matt. 3:17).

I sammanhanget kan noteras att i ett vanligt skuldförhållande är det i regel gäldenären som skaffar fram borgensman. När det gäller människans skuld till Gud var det emellertid Gud, borgenären, som ordnade borgensman.

Det gjorde han när han i tidens fullbordan sände sin Son Jesus Kristus till jorden. Detta hade han lovat redan på syndafallets dag.

EN ELLER FLERA BORGENSMÄN

Det är nog sällan borgenären nöjer sig med en enda borgensman för att bevilja ett lån. Han vill för att vara på den säkra sidan ha två eller flera solidariskt ansvariga borgensmän, som han kan vända sig till och kräva betalning av. Men betalningen av vår syndaskuld erlades av en enda. Jesus Kristus var ensam borgensman och han var också den ende som kunde betala. "Hos ingen annan finns frälsningen, och under himlen finns inget annat namn som människor fått genom vilket vi blir frälsta" (Apg. 4:12).

GENERELL BORGEN

Vid ett vanligt borgensåtagande förhåller det sig så att när borgenären har fått återbetalt till sig det belopp han hade lånat ut är borgensmannen inte ansvarig för nya skulder som gäldenären får hos borgenären. Men på detta sätt är det inte med borgensmannen Jesus. När vi har syndat och genom Jesus fått förlåtelse för det och därefter syndar igen har Jesus betalt också dessa nya synder som vi begår. Man kan likna detta vid det som inom juridiken kallas generell borgen. En generell borgensförbindelse innebär att borgensmannen går i borgen för alla gäldenärens dittills uppkomna och i framtiden uppkommande skulder till en viss borgenär utan beloppsbegränsning. I det praktiska livet förekommer denna typ av borgen t.ex. när en person som har ett enmansaktiebolag går i borgen för lån som upptas av bolaget. Ägaren slipper då att teckna en ny borgensförbindelse varje gång bolaget behöver låna pengar av banken.

Jesu borgensåtagande är verkligen så generellt man kan tänka sig. Han infriade det en gång för alla på Golgata kors för 2 000 år sedan. Det omfattar betalning för varje synd som hade begåtts dessförinnan, ända från den första på syndafallets dag, och alla synder därefter, fram t.o.m. den sista på den yttersta dagen då Jesus kommer tillbaka för att döma levande och döda. Jesus har alltså försonat alla synder i den enskilda människans liv, från födelsen till döden. Det finns lika många gäldenärer inför Gud som det finns människor. Men samtliga dessa gäldenärer har en och samma borgensman, Jesus Kristus. "Han är försoningen för våra synder, och inte bara för våra utan också för hela världens" (1 Joh. 2:2).

REGRESSFORDRAN

I de fall borgensmannen varit tvungen att betala pengar till borgenären får borgensmannen helt logiskt en fordran gentemot gäldenären på motsvarande belopp. Denna typ av fordran har ett speciellt namn, nämligen regressfordran. I och med att borgensmannen har betalt skulden till följd av utebliven betalning från gäldenären är det i och för sig inte så sannolikt att gäldenären för tillfället har några medel att betala regressfordran med. Om emellertid gäldenären senare får bättre ekonomi har borgensmannen möjlighet att vid det tillfället kräva ut sin regressfordran. Men hur förhåller det sig med Jesus? Har han någon regressfordran mot oss människor för sin betalning? Nej, Jesu försoning och förlåtelse får vi ta emot gratis, av nåd. Han kräver inte någon prestation i gengäld och vi har ju heller inget att komma med.

KONSEKVENSER FÖR BORGENSEMMANNEN

Det finns ett ordspråk som lyder: "Den som går i borgen, går i sorgen." Att ingå ett avtal om borgen kan, som var och en förstår, leda till kännbara ekonomiska konsekvenser för borgensmannen. Han kan få sin privatekonomi ruinerad på grund av att han tvingas infria gäldenärens skuld. Men ordspråket beskriver inte vad Jesu borgensåtagande kostade honom. Visst fick han också sörja när han gick här på jorden, t.ex. när han såg människors ovilja att lyssna till och tro på honom. Men han fick ju framför allt lida något för oss ofattbart. Han blev föraktad och smäddad, slagen och törnekrönt och till sist fastspikad på ett kors och där övergiven av både Gud och människor. Förutom det kvalfyllda mänskliga lidandet, led han också helvetets straff på korset. Han tog på sig mänsklighetens samlade synder.

BEVEKELSEGRUND FÖR BORGENSEMMANNEN

När jag tidigare beskrev vad en borgensman är för något nämnde jag att det ofta är någon närstående till gäldenären som åtar sig att vara borgensman. Borgensåtagandet kan ju, som nyss nämnts, medföra stora uppoffringar, som ingen utan vidare vill utsätta sig för. De personer som går i borgen kan vara föräldrar, släktingar, nära vänner eller någon annan som vill hjälpa gäldenären. I fallet som jag tog upp i samband med generell borgen, där ägaren till ett aktiebolag gick i borgen för bolagets lån, var det en fysisk person som gick i borgen för en närstående juridisk person (aktiebolaget). Men det händer knappast att någon för gäldenären okänd person går i borgen för honom. Än mindre vill en borgensman gå i borgen för en gäldenär som är fiende och motståndare till borgensmannen.

*"Från skulden fri, jag ej
fördömas kan, ty ende
Sonen är min löftesman."*

ur LH 410:2.

Men det var precis vad Jesus gjorde. Trots att vi människor av naturen på grund av syndafördärvet är fiender till Jesus, trots att vi gång efter annan gör tvärtemot vad Jesus vill, gick han i borgen för oss. Vilken kärlek, och vilket främmande tänkande och handlande, jämfört med vårt mänskliga sätt att resonera och handla har inte Jesus visat. Aposteln Paulus skriver med bäring på detta: "Knappast vill någon dö ens för en rättfärdig man – jo, kanske vågar någon dö för den som är god. Men Gud bevisar sin kärlek till oss genom att Kristus dog för oss medan vi ännu var syndare" (Rom 5:7–8).

SKULDTYNGD GÄLDENÄRS DÖD

I 10 kap. 10 § handelsbalken står det: "Dör gäldenär, svare då dess arvingar, så långt gods hans räcker, och gälde löftesman det som brister." Innebörden av lagrummet är att vid gäldenärens död ska dennes dödsbo i första hand täcka hans skulder. För det fall dessa tillgångar inte skulle räcka ska borgensmannen (löftesmannen) betala de skulder som han har påtagit sig ansvar för. Borgensmannen kan alltså efter det att

gäldenären dött gå in och göra gäldenären skuldfri i förhållande till borgenären.

Här blir det anledning att ta upp det som är så oerhört allvarligt. För enligt Guds ord gäller att om en människa dör och inte då har gjort upp sin sak med Gud kan detta förhållande inte i efterhand förändras. En sådan människa drabbas för sin otros skull av ett evig fördömelse.

TRO PÅ JESUS VÅR BORGESMAN

Det gäller alltså att här i tiden bli och vara skuldfri inför Gud. Det enda sättet är då att helt förlita sig på borgensmannen Jesus. Att komma till honom med sina synder i ånger med bön om förlåtelse är att tro på Jesus. Då blir man genom Jesus fri från synd och skuld inför Gud och döden blir inte till evigt straff utan för Jesu skull blir den till evig glädje i himmelen.

FÖRETEELEN BORGESMAN I BEKÄNNELSE-SKRIFTERNA

Åtminstone på ett ställe i *Svenska kyrkans bekännelseskrifter* beskrivs vi människor som gäldenärer och Jesus som den som gått in och betalat vår skuld åt oss. Det är i den *Augsburgska bekännelsens apologi*, närmare bestämt i artikel XXI som har rubriken ”Om åkallandet av helgonen”. Ungefär mitt i avsnittet står följande.

”Det andra, som hör till en försonare, är att dennes förtjänster avser att tillfyllestgöra för andra och genom ett gudomligt tillräknande komma andra till del, så att dessa räknas såsom rättfärdiga genom nämnda förtjänster, liksom vore det deras egna. Det förhåller sig här alldeles såsom, då en vän betalar skulden för en annan, den

skuldsatte blir fri från skulden genom den andres förtjänst, såsom vore den hans egen. På detta sätt komma Kristi förtjänster oss till del, så att vi räknas såsom rättfärdiga genom vår förtröstan på Kristi förtjänster, då vi tror på honom, alldeles såsom hade vi egna förtjänster.”

JESUS BENÄMND SOM LÖFTESMAN I PSALMER OCH SÅNGER

Jesus benämns löftesman i åtminstone en psalm i *Den Svenska Psalmboken* (1986) och i fyra sånger i *Lova Herren* (2020). På ett par ställen skrivs löftesman t.o.m. med stor begynnelsebokstav. Det kan anmärkas att i anslutning till *Lova Herren* 410 ges en förklaring om att löftesman är en person som gått i borgen. Det kan vidare noteras att flera kända teologer och sångförfattare står bakom aktuella sångtexter, t.ex. Martin Luther, Carl Olof Rosenius och Lina Sandell.

Nedan återges sångverser ur *Lova Herren* där ordet löftesman används. Även en psalmvers ur psalmboken där ordet används citeras, liksom en vers där det talas om att Jesus rev sönder vårt skuldebrev.

UR LOVA HERREN

92 Nu är för evigt allting väl

v. 3 Se, det var evighetens råd,
försoningsgåtan stor,
ett under utav evig nåd:
Guds Son blir mänskors bror
och sina bröders löftesman!
Ja, i hans död min synd försvann;
jag är av hjärtat nöjd.

C.O. Rosenius

108 Hur än de skiftar mina år

- v. 4 En gång ska jag få höja segersången
inför din tron, min Löftesman så god,
som löste med din död den arme
fången
och all hans skuld betalade med blod.

Lina Sandell

235 Hur salig är den lilla flock

- v. 5 Bepröva Herre, hjärtat mitt,
du, endast du det kan,
och låt det evigt vara ditt,
min käre Löftesman.
Du som har löst mig med ditt blod
långt förr än jag din nåd förstod,
o, lär du mig att älska dig!
Jag vet: du älskar mig.

N.J. Holm

410 Vid Jesu hjärta är min vilostad

- v. 2 Han är den säkra grund som Fadern
lagt,
på honom har jag byggt som ordet
sagt.
Från skulden fri, jag ej fördömas kan,
ty ende Sonen är min löftesman.

C.G. Boberg

I gamla Lova Herren (1986) finns nio sånger
där begreppet löftesman används, varav fyra
är de ovan återgivna verserna.³

UR SVENSKA PSALMBOKEN

556 Den rätt på dig, o Jesu, tror

- v. 3 Ej större nåd mig hända kan
än när av dig, min löftesman,
jag all min skuld så gäldad ser,
att den mig ej fördömer mer.

388 Vår Herres, Jesu Kristi, död

- v. 2 Vårt skuldebrev han sönderrev.
Det plånats ut och finns ej mer.
Han ej med silver eller guld
men med sitt blod betalt vår skuld.

Stefan Mattsson

Jurist, Vänersborg

1. Strängt terminologiskt är ordet lån egentligen inte det rätta uttrycket i detta sammanhang. Lån avser nämligen en individualiserad egendom. Vid fungibel (utbytbar) egendom som exempelvis spannmål, eller som här pengar, är i stället den korrekta juridiska termen försträckning. För enkelhetens skull skriver jag emellertid i denna artikel det vanligtvis använda ordet lån.

2. SFB 2015: "Så mycket bättre är det förbund för vilket Jesus är garant".
SFB 1998: "Så är också det förbund som Jesus har gått i borgen för mycket bättre."

B 2000: "Detta visar hur överlägset det förbund är som Jesus har gått i god för."

3. Nr 35 *Jag sjunga vill om Jesus*, v. 2 (Lilly Lundquist), nr 47 *Var man må nu väl glädja sig*, v. 6 (M. Luther), nr 63 *Min ärekläd-nad, bröllopskerud*, v. 4 (N.L. von Zinzendorf), nr 126 *Nu evigt väl, nu evigt väl*, v. 3 (C.O. Rosenius), nr 139 *Hur än de skifta*, v. 4 (L. Sandell), nr 202 *Stor och härlig var den dagen*, v. 2 (L. Sandell), nr 265 *Hur salig är den lilla flock*, v. 5 (N.J. Holm), nr 433 *Vid Jesu hjärta*, v. 2 (C.G. Boberg), nr 627 *Stå upp min själ, var nu evigt gläder*, v. 2 (Maria Lundell)